

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

І. ЖИВОДАЙНІ ДЖЕРЕЛА ПАТРІОТИЗМУ

Літературно-краєзнавча подорож

“НЕМАЄ КРАЩОЇ ЗЕМЛІ, НІЖ ТА, ЩО ЗВЕТЬСЯ РІДНИМ КРАЄМ”

Святково прибраний зал.

Вислови: “Знай минуле, люби сучасне, твори майбутнє”

“Любить свій край —
Це значить все любити
У чім його святе ім'я живе”
(В. Сосюра)

“Кого ще можна так кохати,
Як край свій отчий, дорогий...”
(В. Корчемний)

Звучить фрагмент мелодії пісні “Хі, +і, çàїèà ії”, муз. Січинського.

1.

Безмежно з дитинства кохаю
Красу свого рідного краю —
Збруча голубінь неозору,
Сосну в надвечір'ї прозорім,
І місяць у хмарах сріблястих,
І свіжість весняного листя,
І синій промінчик волошок
В пшеничному морі колосся.

2.

Красо України, Подолля!
Розкинулось мило, недбало!
Здається, що зроду недоля,
Що горе тебе не знавало.
(Леся Українка)

3.

Надзбручанський вальс

Тихо котяться води Збруча,
 Їхні хвилі, як струни, звучать
 Про відвагу героїв-борців,
 Що ввійшли у безсмертя віків.
 Став святинею подвиг батьків,
 Влив наснагу у душі синів,
 Щоб незламності нашої стяг
 Був навічно в надійних руках!
 З героїчних глибин давнини
 Наливайкові дочки й сини
 Надиhaють нам Віру в життя,
 Щоб безхмарним було майбуття!
 Швидкоплинні роки промайнуть,
 Але Славу борців не зітруть,
 Бо перлини її осяйні
 Загартовані кров'ю в борні!
 Надзбручанський наш край —
 Волелюбного подиху край!
 Надзбручанський наш край —
 Наливайка безсмертного край!

4. Стримана і ніжна у своїй красі наша Надзбручанська сторона. Багато бачила, дуже багато їй довелося пережити за свою історію, поки стала такою, якою бачимо її зараз.

Дорогі наші гості, запрошені, шановні друзі!

Сьогоднішню подорож хочу почати з міста-заповідника, що в чарівному куточку Медоборів, з міста, яке багате своєю історією, красою природи, людьми — м. Гусятинна.

Коли здійсмається завіса над минувиною, у тім же голосі бринять струни людської скорботи. Гармонійна краса природи віками контрастувала з потворністю людською, соціальною нерівністю, національним гнітом.

5. А зараз познайомимося з історією нашого краю, його людьми, що прославили Гусятинщину.

У географічному атласі сказано: Гусятинський район займає 1 тис. кв.км, межує з Підволочиським, Теревовлянським та Чортківським районами Тернопільської області, Чемеровецьким і Городоцьким районами Хмельницької області.

6. Та де б ми не були — у тінистих надзбручанських лісах чи над берегами Гнилої чи Тайни — всюди краса збентежить наше серце.

7. Я радість віршами казатиму
І не жалітиму хвилин —
Летіли гуси над Гусятином,
Десь на озера, на Волинь.
Ключі за обрієм кінчалися,
Стихали крики, голоси,
І діти в небо посміхалися,
Як раннє сонце до весни.
Але ніхто повік не знатиме,
Де роз'єднається той клин,
Летіли гуси над Гусятином,
Десь на озера, на Волинь.

(Ганна Чубач)

8. Гусятин. Тут на кожному кроці — цікаві джерела історії і вічних скарбів. Залишки замку в Гусятині та мовчазні гори Медобори і досі бережуть сиві легенди про опришків Северина Наливайка.

Німі стіни єврейської синагоги та костюл і монастир Бернардинів були свідками загарбання султанською Туреччиною.

Сам Богдан Хмельницький у 1653 році стояв під стінами Гусятини.

Наш надзбручанський край славив І.Я.Франко. Тут росли і мужніли Богдан Лепкий, Денис Січинський, Іван Пулюй, Денис Лукіяноич та інші відомі люди.

9. Отже, друзі, в подорож! Звичайно, вона буде лише по сторінках книг, газет, історичних дат, цікавих фактів.

10. Надзбруччя — щедра і добра земля. Розкішна у красі своїй, багата славними людьми. Тому устами поета сказано: “Гусятин! В цьому слові стільки болю, стільки крові”.

11. Пісня “Áóñÿòèíñüèèé ààëüñ”.

12. Гусятин розкинувся на правому березі Збруча. Селище міського типу, районний центр. Перша письмова згадка про Гусятин датується 1559 роком, тоді поселення отримало Магдебурзьке право, статус міста. Деякий час він був королівським містом, а з 1574 року перейшов у власність польського магната Калиновського.

13. Яскраві сторінки історії пов'язані з визвольною війною українського народу 1648–1654 рр. До сьогодні береже народ Гусятинщини пам'ять про Северина Наливайка, його батька, які тісно пов'язані з історією Гусятинщини.

В Гусятині над річкою верба похилилась,
 Під вербою вдова бідна плаче, зажурилась,
 Мужа її Наливайка пани-ляхи вбили,
 А нещасною хатину та й вогнем спалили.

14. У місті Острозі він організував загін нереєстрових козаків, у жовтні 1594 року очолив повстання на Брацлавщині, яке поширилося на Київщину і Волинь, а також Білорусію і частково Галичину. Наливайко з козаками здобув місто і покарав пана Калиновського.

15. В липні 1596 року зрадники підступно захопили Наливайка і видали польському командуванню. Після страшних тортур Наливайко був страчений у квітні 1597 року в місті Варшаві.

16. Варшаву регіт залива,
 Ведуть на страту Северина...
 Мов чорний крєп звисає днина,
 Стає тяжкою голова.
 Шкварчить розпечений метал —
 Престол йому підготували.
 Ляхи — любителі потали,
 Сичить кривавий карнавал.
 Він чує запах полину
 І пісню, що співала мати,
 Його не вбити, не зламати:
 Козацьку чує він струну.
 Вже віддано накази кату,
 Товпа розлючена гуде,
 А він всміхається і йде
 Сміливо, ніби в бій, на страту.
 Бо вірить він, що прийдуть дні —
 І розцвіте козацька слава,
 І буде вільною держава,
 Яку не раз він бачив в сні.
 І стяг засяє на вітрах,
 В безодню зла неправда кане,
 Народ душі загоїть рани,
 Воскресне волі сизий птах.
 І загориться щастям путь,
 Полине пісня солов'їна,
 І сонцесяйну Україну
 Нашадки в вічність вознесуть.

(В. Вихрущ)

17. Гусятинці увіковічили пам'ять про Наливайка, поставивши пам'ятник йому в парку біля будинку культури. Автор його — відомий у нашому краю скульптор Казимир Сікорський.

18. Далі наш шлях пролягає в село Крегулець (звучить мелодія пісні “Чуєш, брате мій”). Кому не відома мелодія цієї пісні, яку створив наш земляк Богдан Лепкий. Він народився в 1872 році в сім'ї священика.

Богдан Лепкий — поет, новеліст, повістяр, романіст, літературознавець, перекладач, педагог, громадський діяч. Людина, внесок якої в українську і польську культуру важко оцінити. Перу Богдана Лепкого належить понад 20 збірок поезій, історичних романів, пісень. Школа в селі носить ім'я Богдана Лепкого. А в 1991 році в ній відкрито кімнату-музей, де зібрано багатющий матеріал про життя і творчість поета, про родину Лепких. І в 1990 році, в роковини святкування 120-річчя з дня народження поета, на місці будинку, де він народився, відкрито пам'ятник.

Колисав мою колиску
Вітер рідного Поділля
І зливав на сонні вії
Степового запах зілля.

Богдана Лепкого, що волею обставин опинився поза рідним краєм, постійно тягнуло в рідні краї.

Ця туга і відображена в його творчості.

19. Далі наша дорога пролягає в село Коцюбинці, на батьківщину поета Миколи Тарнавського. Тут відкрито музей, де зібрано багатий матеріал про життя і творчість поета.

15-річним підлітком покинув своє рідне село і подався світ за очі шукати праці для своїх рук. Він зазнав усього того, що доводилось пережити всім емігрантам.

У 1958 році мрія його збулася — Микола Тарнавський повернувся на рідну землю. Згадуючи Миколу, не забуваймо про його сестру Марію, вона залишилася жити в США, і тому твори її нам мало відомі.

20. *Звучить пісня про Копичинці.*

Ми наближаємося до міста, багатого своєю історією і славними людьми. Копичинці — це Батьківщина діячів мистецтв: оперного співака Яна Кліма Перейми, педагога Кліма Чімки-Андрієнка, митця і педагога Мстислава Чорнія, вишивальниці Марії Заремської, режисера й актора самодіяльного народного театру ім. Богдана Лепкого, засновника обласного музею театрального мистецтва Ореста Савки, міжнародного гросмейстера Василя Іванчука.

21. Продовжуємо нашу мандрівку дорогою на Хоростків. Під час визвольної війни українського народу 1648–1654 рр. між Копичинцями і Хоростковим стояло табором селянсько-козацьке військо Б. Хмельницького.

Пісня “Козаки-запорожці”.

Хоростків — батьківщина письменника, педагога Дмитра Макогона. Серед відомих уродженців Хоросткова — польський живописець Ян Маяковський і сучасний поет Роман Качурівський.

А славний творець унікального дендропарку Василь Григорович Корчемний!.. Вчений, садівник, дендролог, бджоляр, публіцист, літератор, краєзнавець... Хоростківський дендрологічний парк відомий не тільки на Тернопільщині, а й в Україні та за її межами. Всього тут зібрано понад 1,5 тис. видів дерев, зокрема є багато рідкісних для нашого краю.

22. А тепер наш шлях лежить на Батьківщину видатного західно-українського композитора, професійного музиканта Дениса Володимировича Січинського. У Ключинцях місцева школа носить його ім'я, тут відкрито музей.

Звучить пісня “Іа їда, іа їда”.

23. На схилі лівого берега річки Гнилої, що впадає в Збруч, поблизу півніжжя гірського плато Медоборів, розкинулося селище Гримайлів — Батьківщина Івана Пулюя, вченого фізика і електротехніка.

Іван Пулюй...
Він звідси родом,
Малим стежками тут ходив,
І пив з джерел криштальну воду,
І, певно, річку цю любив.
Ще мало знаємо про нього,
Але лиш часу треба нам,
Щоб розповісти все синам.

В знак глибокої пошани до славного земляка місцевій школі-гімназії присвоєно його ім'я, в селищі споруджено пам'ятник, відкрито шкільний музей і названо одну з вулиць його ім'ям.

У 1998 р. в селищі відкрито музей природного заповідника “Медобори”.

Пісня “Іаїадаб+іііііііі і'є'єдаб”.

24. З Гримайлова веде нас дорога у село Вікно. До сьогоднішнього дня людська пам'ять зберігає перекази про ті часи, коли в ньому проживав меценат і громадський діяч Владислав Федорович, власник великого земельного маєтку.

В селі жив деякий час і працював І.Я. Франко. Тут йому встановлено пам’ятник, а в школі відкрито кімнату-музей. Скелі поблизу села, де любив відпочивати Іван Франко, називають Франковими.

Навесні незабутнє враження справляє унікальний бузковий гай на горі Любовня. А гори Гостра Скеля, Ципель, Лебедина ще в 1910 році оголошені заповідником.

Ще одне цікаве явище природи можна спостерігати поблизу села Вікно. В долині, де лежить село, б’ють потужні джерела, які називаються Вікнини.

Біля підніжжя гір до наших днів збереглися острівці українського степу. За розмаїття прадавнього медоносного зілля цю горбисту лісову місцевість називають Медобори. Тут ростуть справжні уніками ботанічного світу.

25. Далі дорога веде нас через чудові лісові масиви до села Мала Лука. Тут, на берегах мальовничого Збруча, народився Іван Левицький, композитор, скрипаль і педагог.

26. Наша подорож продовжується через село Красне на Гусятин. Не можна не згадати уродження села — громадського діяча, священика Платона Карпінського. Він проводив велику проповідницьку роботу, заклав понад 40 читалень у Підгаєцькому, Терехівському, Тернопільському повітах.

Пісня “Ēðàð ì³é ěíðàìéé”.

27. Наш шлях пролягає поблизу села Саджівки, де народився Степан Махнацький — відомий діяч Галицької Просвіти.

28. Далі наша дорога на Гусятин лежить через село Городницю. Це батьківщина письменника, літературознавця Дениса Лукіяновича. В Будинку культури відкрито музей, де зібрано матеріали про життя та діяльність письменника. У селі споруджено пам’ятник Денису Лукіяновичу.

Тут також народився поет, актор, журналіст Осип Шпитко.

У Городниці і донині працює Будинок Просвіти, збудований ще в 1926 році на кошти емігрантів. Його відбудували, і тут часто відбуваються різні заходи.

29. А ось село Личківці. Тут у 1848 році знайшли статую знаменитого Збруцького ідола — язичницького бога. До сьогоднішнього дня зберігаються в селі руїни оборонного замку. Із фортечних мурів зведений барочний костьол єзуїтів.

В цьому селі народився польський поет Пимон Заборовський.

30. Подорожуємо далі. Село Суходіл. Тут у 1882 році народилася польська письменниця і журналістка Марія Валевська. Літературну діяльність почала в 15 років.

Уродженцем села є відомий усім поет-пісняр Степан Галябарда.

Як ременем, Збручем підперезавшись,
 Латаючи в дорозі сто одеж —
 Ти йдеш зі вчора через нині в завтра
 Й мене за руку, як дитя, ведеш.
 Не знаючи спочину і зупину,
 Ти був завжди у долі на краю,
 То перед одним гнув покірно спину,
 То іншому вклонявся нагаю.
 Ридав беззвучно на своїх руїнах,
 Як Наливайко на Голгофу йшов,
 Коли топтали груди України
 Карби турецьких й польських підошов.
 І вічний Збруч тече повз нашу хату,
 Його ніхто не зможе замулить.
 Гусятине, мій рідний, ширий брате,
 Настав наш час співати і любити.
 (С. Галябарда)

31. Далі наша дорога лежить у село Сидорів. Воно відоме ще з II половини XIV ст. Тут проживав польський поет Юзеф Пайгерт.

32. Наша подорож закінчилася. І ось ми знову у славетному Гусятині, на березі старовинного сивого Збруча.

Пісня “Їді Садо+”.

33. Сьогоднішню подорож хочеться завершити словами з вірша поетеси Лесі Романчук, уродженки села Трибухівці:

Вертаюся на батьківський поріг,
 Вертаюся до рідного коріння,
 Село моє, дочку з важких доріг
 Прийми і обігрій
 Теплом бодай осіннім.
 Гуси-гуси-гусенята,
 Понесіть мене в Гусятин,
 Несіть мене, сиві гуси, до Збруча,
 Де маленьким бігав тато,
 Де стара дідівська хата,
 Вишня біля брами зустріча.
 І вже засохла вишня та стара,
 На місці хати лиш буяння квітів.
 Та є ще брат, і тут живе сестра,
 І я вже не одна на білім світі.

І звідки б ти додому не прийшов,
Стежки дитинства лиш повернуть спокій,
Бо поки гріє душу рідна кров
І є родина, ми не одинокі.

34. Звучить “Гусятинський вальс”.

Скільки горя пам’ятає Надзбручанська сторона,
Та в боях за рідним краєм відшуміла давнина.
Пролетіли дні буремні, мирні яблуні цвітуть,
І нас з вами недаремно Наливайками зовуть.
 В нашім місті та й біля Збруча
 Зарясніли ніжно усмішки дівчат,
 І цвіте крилато рідний наш Гусятин,
 В праці і дерзанні день новий стріча.
І в весняні тихі ранки нам не можна не співать:
Чорноброву надзбручанку юним серцем покохать.
Тож шуми про щастя, Збруче, в ніжних трелях солов’я,
Розквітай в труді кипучім Надзбручанська сторона.